

27. 4. 2001

ID: 6281

Smluvní pokuta

Sjednají-li si účastníci závazkového vztahu pro případ prodlení se splněním peněžitého či nepeněžitého závazku smluvní pokutu, je dlužník povinen v případě prodlení se splněním uvedeného závazku zaplatit věřiteli sjednanou smluvní pokutu a vedle toho i úrok z prodlení ve smyslu ust. § 517 odst. 2 obč. zák.

Sjednají-li si účastníci závazkového vztahu pro případ prodlení se splněním peněžitého či nepeněžitého závazku smluvní pokutu, je dlužník povinen v případě prodlení se splněním uvedeného závazku zaplatit věřiteli sjednanou smluvní pokutu a vedle toho i úrok z prodlení ve smyslu ust. § 517 odst. 2 obč. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.8.2000, sp. zn.29 Cdo 742/99)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o 180.000 Kč s příslušenstvím, k dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. listopadu 1998 č. j. 5 Co 2639/98 - 75, tak, že rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. listopadu 1998 č. j. 5 Co 2639/98 - 75 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Písku rozsudkem ze dne 1. června 1998 č. j. 5 C 46/97 - 61 zamítl žalobu na uložení povinnosti žalovaným společně a nerozdílně zaplatit žalobci 180.000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 21 % počínaje dnem 13. června 1996 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Dospěl k závěru, že nárok uplatněný žalobou na zaplacení doplatku ceny díla zanikl v důsledku započtení smluvní pokuty. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že účastníci řízení uzavřeli dne 19. října 1994, ve znění dodatku ze dne 3. září 1995, smlouvu o dílo, kterou se žalobce, jako zhotovitel, zavázal k výstavbě rodinného domku a žalovaní, jako objednatelé, se zavázali k zaplacení ceny díla. Tuto smlouvu posoudil okresní soud jako smlouvu platnou ve smyslu ust. § 536 a násl. obch. zák. Jelikož žalobce porušil svou smluvní povinnost předat dílo žalovaným do 15. července 1995, k předání díla došlo až 13. října 1995, a součástí předmětné smlouvy je ujednání, že pro případ prodlení s předáním díla podle čl. II. a V. smlouvy, které je delší než 14 dní, se sjednává smluvní pokuta ve výši 20.000 Kč za každý započatý týden, žalovaní si oprávněně započítali smluvní pokutu do výše žalované částky, jejíž výše nebyla účastníky řízení zpochybňována.

K odvolání žalobce Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 20. listopadu 1998 č. j. 5 Co 2639/98 - 75 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě na zaplacení částky 180.000 Kč s příslušenstvím vyhověl a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud převzal skutková zjištění soudu prvního stupně, dospěl však k odlišnému právnímu závěru. Oproti soudu prvního stupně odvolací soud odlišně posoudil ujednání účastníků o smluvní pokutě. Na toto ujednání aplikoval pouze ustanovení občanského zákoníku (konkrétně § 544 a násl.), neboť předmětem smlouvy je výstavba rodinného domku a účastníci si výslovně ve smlouvě nesjednali, že

předmětný závazkový vztah se bude řídit obchodním zákoníkem. Odvolací soud na základě ust. § 544 odst. 2 obč. zák. dovodil závěr, že smluvní pokutu nelze sjednat tak, že bude mít obdobnou konstrukci jako úrok z prodlení (v posuzovaném případě je jen místo procent sjednána pevná částka). Smluvní pokuta by podle odvolacího soudu měla být vyjádřena tak, aby její výše byla zjistitelná ke dni porušení smluvní povinnosti, na kterou se váže, a to konkrétní jednorázovou částkou. Smluvní pokuta nemůže být obdobně jako úroky z prodlení, vázána na dobu trvání porušení povinnosti. Pokud si tedy účastníci sjednali smluvní pokutu ve výši 20.000 Kč za každý započatý týden prodlení se zhotovením díla jestliže zhotovitel nepředá dílo do 14 dnů od dohodnutého termínu, je třeba takové smluvní ujednání posoudit jako absolutně neplatné podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem, neboť odporuje požadavku § 37 odst. 2 obč. zák. na určitost právního úkonu ve spojení s požadavkem § 544 odst. 2 obč. zák. na ujednání výše smluvní pokuty. Z tohoto důvodu nelze započítat ve smyslu § 580 a násl. obč. zák. na pohledávku žalobce tvrzenou pohledávku žalovaných, protože tato pohledávka nemohla vzniknout z neplatného právního úkonu.

Proti tomuto rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích podali dne 3. března 1999 dovolání, v němž podrobují kritice právní posouzení věci odvolacím soudem. Za nesprávné pokládají závěry odvolacího soudu, pokud jde o právní posouzení smluvního ujednání o smluvní pokutě zajišťující včasné splnění povinnosti předat dílo. Dovolatelé poukazují na skutečnost, že právní úprava smluvní pokuty a úroku z prodlení představuje dva zcela jiné právní instituty. Odvolací soud proto nemůže toto ujednání vykládat tak, že sjednání způsobu určení výše smluvní pokuty určitou částkou za každý týden prodlení je v rozporu s ust. § 544 odst. 2 obč. zák., neboť toto ustanovení nestanoví, že výše smluvní pokuty musí být zjistitelná v okamžiku porušení smluvní povinnosti konkrétní jednorázovou částkou. Pokud tedy účastníci právního vztahu ve smlouvě projevili vůli sjednat smluvní pokutu ve výši 20.000 Kč za každý započatý týden prodlení se splněním povinnosti, nemůže být takový úkon prohlášen za neplatný, neboť není v rozporu se zákonem a v ničem občanský zákoník neobchází, když žádný právní předpis uvedenou konstrukci smluvní pokuty nezakazuje. Dovolatelé proto navrhli, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc byla tomuto soudu vrácena k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření k dovolání navrhl jeho zamítnutí, neboť rozsudek odvolacího soudu považuje za správný, a to jak po stránce věcné, tak i po stránce právního hodnocení věci.

Dovolání je přípustné (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (§ 238 odst. 1 o.s.ř.). Bylo podáno včas a osobami oprávněnými, účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), řádně zastoupenými advokátem podle § 241 odst. 1 o.s.ř., a opírá se i o způsobilý dovolací důvod ve smyslu ust. § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., jímž lze rozsudku odvolacího soudu vytýkat, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Po přezkoumání věci podle § 242 odst. 1 o.s.ř. dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání je důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. může spočívat v tom, že soud na správně zjištěný skutkový stav věci aplikoval nesprávný právní předpis, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil.

Dovolací soud se ztotožnil s právním závěrem odvolacího soudu, že na předmětný závazkový vztah účastníků se nevztahuje obchodní zákoník. V posuzovaném případě se nejedná o fakultativní obchodní závazkový vztah ve smyslu ust. § 262 odst. 1 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“),

neboť účastníci řízení se nedohodli, že jejich závazkový vztah se řídí obchod. zákoníkem. V posuzovaném případě se rovněž nemůže jednat o relativní obchodní závazkový vztah ve smyslu ust. § 261 odst. 1 obch. zák., neboť ze skutkových zjištění nevyplývá, že smlouvu o dílo uzavřeli účastníci řízení jako podnikatelé a závazkový vztah souvisí s jejich podnikáním.

Smluvní pokuta, jako jeden ze zajišťovacích prostředků je upravena v ustanoveních § 544 a § 545 obč. zák. Smluvní pokuta je peněžitá částka, kterou je dlužník povinen zaplatit věřiteli v případě, že nesplní svou smluvní povinnost, i když porušením povinnosti věřiteli nevznikne škoda (§ 544 odst. 1 obč. zák.). Smluvní pokutou lze zajišťovat jakoukoliv právní (smluvní nebo zákonnou) povinnost, ať již se týká např. peněžitého plnění či jiného plnění. Pro smluvní ujednání o smluvní pokutě předepisuje obligatorně písemnou formu, jejíž nezbytnou náležitostí je uvedení výše pokuty, příp. alespoň způsobu, jakým bude stanovena (§ 544 odst. 2 o.z.). Určení výše smluvní pokuty je zásadně věcí vzájemné dohody účastníků tohoto ujednání. V občanském zákoníku není obsažena úprava výše smluvní pokuty ani se zde nestanoví způsob jejího určení. Sjednání její výše či způsobu určení je tedy věcí dohody účastníků. Je proto možné sjednat si smluvní pokutu konkrétní částkou za každý týden prodlení obdobně jako v případě úroku z prodlení.

Na rozdíl od smluvní pokuty, která je samostatným nárokem a strany si ji musejí sjednat, je úrok z prodlení jako příslušenství pohledávky (§ 121 odst. 3 o.z.) majetkovou sankcí stanovenou zákonem (§ 517 odst. 2 o.z.), kdy věřiteli přímo ze zákona vzniká nárok v případě prodlení dlužníka s placením peněžitého plnění na zaplacení úroku z prodlení ve výši stanovené prováděcím předpisem - nařízením vlády č. 142/199 Sb. Smluvní pokuta navíc vylučuje nárok na náhradu škody vzniklé z téhož porušení povinnosti (§ 545 odst. 2 o.z.), což neplatí o úroku z prodlení.

Z uvedených rozdílů právní úpravy smluvní pokuty a úroku z prodlení, dále z toho, že občanský zákoník ani jiný právní předpis neobsahují žádnou právní úpravu o souběhu těchto majetkových sankcí a konečně i z toho, že jde o dva různé právní instituty (smluvní pokuta je zajišťovacím prostředkem a úrok z prodlení zákonným důsledkem prodlení) vyplývá, že sjedná - li si účastníci závazkového vztahu pro případ prodlení se splněním peněžitého či nepeněžitého závazku smluvní pokutu, je dlužník povinen v případě prodlení se splněním uvedeného závazku zaplatit věřiteli sjednanou smluvní pokutu a vedle toho i úrok z prodlení ve smyslu ust. § 517 odst. 2 obč. zák. Porušení téže povinnosti je tak sankcionováno dvakrát. Z tohoto důvodu je třeba při stanovení výše smluvní pokuty přihlídnout k tomu, aby odpovídala významu a hodnotě a podmínkám plnění zajišťované povinnosti.

V posuzovaném případě si účastníci řízení písemně sjednali smluvní pokutu za prodlení se splněním povinnosti předat dílo do 14 dnů ode dne 15. července 1995 ve výši 20.000 Kč za každý započatý týden prodlení Na základě výše uvedeného nelze dospět k závěru, že uvedené smluvní ujednání o smluvní pokutě je v rozporu s ustanovením § 37 odst. 2 a § 544 odst. 2 obč. zák. a je tudíž neplatné podle § 39 obč. zák.

Dovolací důvod, který vycházel z argumentu nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., byl tudíž uplatněn důvodně. Nelze-li dospět k závěru, že dovoláním napadený rozsudek je správný, dovolací soud proto aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.) tento rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 1 a 2 o.s.ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Další články:

- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)